

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

140:2 • 2020

Digital history – A field, a method or just a phase?

Göteborg, 14–15 november 2019

Digital humaniora är som bekant ett forskningsfält som en tid har varit minst sagt hett. Digitalisering och laboratorieliknande miljöer ska bidra till att humaniora re-vitaliseras och tidigare dolda perspektiv lyftas fram i ljuset. Genom riktade satsningar har forskningsfinansiärer uppmanat till digitalisering och samarbeten mellan akademi och kulturarvsinstitutioner.

Men liksom alla kärlekshistorier övergår den initiala blinda förälskelsen när man tror sig hittat Den Rätta i en mer äktenskaplig relation, där man ser varandras brister men försöker sträva på ändå. Ett bestående av intryck av konferensen Digital History, som hölls vid Göteborgs universitet, är att digital humaniora – eller åtminstone för historieämnets vidkommande – har lämnat den initiala fasen. Den första förälskelsen har lagt sig, man har insett att digitalisering inte är lösningen på alla problem utan tvärtom medför nya. Men samtidigt visade konferensen att digitalisering är här för att stanna, att dess fördelar överväger och att använd på rätt sätt definitivt kommer att ge helt nya möjligheter.

Konferensen inleddes med ett föredrag på temat "Perspektiv från en digital bildhistoriker" där Karin Wagner, professor i konst- och bildvetenskap, presenterade två projekt. Dessa sammanfattade på flera sätt de två perspektiv som enligt min uppfattning konferensen kretsade kring: att dels digitaliseraren, medvetet eller omedvetet, styr materialen som kommer att utforskas, dels vikten av att utveckla tillgängliga digitala plattformar för att kunna presentera det som digitaliseras.

Det första projektet som presenterades var en studie av fotografier och kommentarer på en så kallad "moblogg", ett slags föregångare till dagens sociala medier som Facebook och Instagram. Metoden som praktiserades kan snarast beskrivas som deltagande observation, vilket sällan är applicerbart för historiker. Men vad studien belyste var ett klart påtagligt problem för historiker, nämligen att internetsidor försvinner. Möjligheten för en historiker att gå tillbaka och göra undersökningar om till exempel hur sociala

medier användes pre-Facebook är således reducerad till att använda sig av sidor som sparats på olika typer av internetarkiv.

Detta digitaliseringens dilemma – i vilken utsträckning kommer dagens digitalisering att styra framtidens forskning – var ett perspektiv som lyftes fram av flera deltagare. Anders Pedersson, Göteborgs universitet, pekade till exempel på Statens offentliga utredningar, ett på grund av sin tillgänglighet redan överanvänt källmaterial som förmodligen kommer att spegla bilden av svensk politik i historiska undersökningar lång tid framåt. Andra, mer svåråtkomliga material, som kan bidra med mer komplexa förklaringar, kommer att hamna än mer i skymundan nu när samtliga SOU:er finns tillgängliga digitalt.

Cecilia Notini från Riksarkivet sammanfattade inriktningen med att "ABM-institutionerna 2019 har existentiell ångest". Själv representant för en sådan och som dessutom höll en presentation på temat kan jag inte annat än att hålla med. Vi måste bli bättre på att ställa frågor kring vem som ska digitalisera och vad som ska digitaliseras.

Det andra projektet som presenterades av Karin Wagner var Aroseniusarkivet (www.roseniusarkivet.se). Detta är ett treårigt forskningsprojekt (2016–2018) som omfattar Centrum för digitala humaniora vid Göteborgs universitet, Göteborgs universitetsbibliotek, Nationalmuseum, Göteborgs konstmuseum, Litteraturbanken och forskare vid Göteborgs universitet. Gå gärna in och titta på webbsidan! Mycket smakfull och tillgänglig för allmänheten, men den kan också bidra med nya perspektiv till Aroseniusforskningen.

Ett riktigt *buzzword* inom digitalisering är tillgängliggörande. Genom att digitalisera ska alla få tillgång till vårt kulturarv. Men får alla verkligen det? Hur presenteras det digitaliserade? Och hur kan det som digitaliseras användas för att ge ny kunskap? Kan digitaliseringen i sig vara ett sätt att blottlägga saker som tidigare har varit dolda? Flera av föredragshållarna tog upp denna typ av frågor. Några gick så långt att de påpekade att det egentligen borde vara obligatoriskt för den digitala historikern att själv lära sig datorprocessen – här var vi flera som skruvade obekvämt på oss. Men även om få av oss är beredda att gå så långt som till exempel Jacob Orrje, Uppsala universitet, och skapa våra egna plattformar, är det mer än rimligt att som Frank van der Most, Lunds universitet, påpekade att till den ständigt närvarande källkritiken också läggs "redskapskritik".

I perspektivet tillgängliggörande var det extra spännande att ta del av de presentationer där plattformen är en integrerad del av projektet. Till exempel kan nämnas *Mapping Lived Religion: Medieval cults of saints in Sweden and Finland* som ansvaras av Linnéuniversitet och strävar efter att samla alla källor till helgon – såväl arkeologiska som skriftliga – på ett och samma ställe

för att därmed kunna synliggöra tidigare dolda perspektiv på medeltidens religiösa liv. Den här typen av projekt kan utvecklas till fruktbara samarbeten mellan flera olika vetenskaper och ge oss ny kunskap, men framför allt kan de på riktigt bidra till att tillgängliggöra kulturarvet.

Sammanfattningsvis är intrycket från konferensen att digital historia gått in i en ny mognadsfas. I stället för att fokusera på själva digitaliseringen reses nu allt fler frågor kring vad som ska digitaliseras och hur det ska tillgängliggöras.

Västergötlands museum

BRITA PLANCK